

skulpturholdet, men det svandt nu i betydning, og endnu et stykke af tæppet under dyrkningsfællesskabet kunne rives væk.

Det danske selvejesystem som institution var altså hensigtsmæssigt. Og en yderligere udvidelse af godssystemet med øget hoveri og større hovedgårdsmarker var politisk uhensigtsmæssig. Med andre ord står man med en parallel til Perssons funktionelle forklaring på kornhandelens institutionelle udvikling.

Ole Hyldtofts omtalte artikel hedder »Tilgange og teorier i industri- og teknologihistorie« og er en glimrende introduktion til emnet og et godt sted for

enhver at starte. Andre artikler af introducerende karakter leveres af Richard Griffith (»In search of renewal. Contemporary economic history at a juncture«) og af Lars Herlitz selv i flere artikler, blandt andet om »Teorin och institutionerna«. En case study af mere specifik art fremlægges af Birgitte Gregersen og Björn Johnson i »How do innovations affect economic growth? Some different approaches in economics«. Niels Kærgaard skriver om »Økonomerne og historien« og fremkommer med præcise bud på forskellene og lighederne mellem de to fag.

Søren Bitsch Christensen

KULTURHISTORIE

Danmarks Kirker. Århus amt, hefte 48: Tåning, Hylke, Vedslet. (Nationalmuseet/Poul Kristensens Forlag, 1997). 112 s., 110 kr.

Danmarks Kirker. Århus amt, hefte 49: Kattrup, Ørridslev, Tolstrup. (Nationalmuseet/Poul Kristensens Forlag, 1998). 100 s., 115 kr.

Seks kirker på egnen syd for Skanderborg, Voer herred, er emnet for de to nye hefter. Alle seks kirker er spændende, som danske landsbykirker fra middelalderen er det, men de to frådrenskirker, Ørridslev og Tåning, skiller sig ud. Ørridslev er såvel den største som den ældste af kirkerne, og den er, fremhæver Kjeld de Fine Licht, opført i håndværk af ekstraordinær kvalitet. Der er mange spor efter romanske kalkmalerier beslægtet med dem i Jelling og Tamdrup, dvs. så tidligt som o. 1100-25. Kendt er de velbevarede og veltegnede billeder i korbuen af Kains og Abels offer. Redaktionen synes imidlertid ikke

at have været helt enig med sig selv om dateringsproblemet, for i det engelske resumé dateres byggeriet til o. 1150, ligesom tekst og resumé heller ikke er tilpasset hinanden vedrørende de romanske viduesrammer, som desværre ikke kan dendrodateres. Ved slutningen af middelalderen fik kirken hvælvinger, stort tårn og våbenhus. Det sidste er et meget flot eksemplar af den gruppe, der oprindeligt har indeholdt to etager, og som er et særkende for Århus stift. Det har formentlig altid stået ukalket med sit smukke murerarbejde. Den romanske kirkebygning er den næststørste af herredets 15 kirker, kun overgået af Hansted, uanset at sognet langt fra er det næststørste sogn. Desværre er vor viden om jyske ejendomsforhold i middelalderen ringe, kun vides det, at de store kirkelige institutioner ikke fik gods af betydning i sognet, og at Hansted (og Jelling) var kongegods på Valdemar Sejrs tid. Men mon ikke det samme gjaldt for Ørridslev, i givet fald kun-

ne det forklare kirkens størrelse, alder og kvalitet.

Tåning kirke består af en ret stor, veludført bygning fra formentlig så sent som første halvdel af 1200'erne og, ligesom andre kirker, med hvælvinger, tårn og våbenhus fra tiden kort før reformationen. Særegent er det romanske kor med vægnicher og en østre del med altret hævet over det øvrige korgulv og overhvælvet på særegen vis. Ejerforholdene i sognet synes at give en forklaring på den gode kvalitet af det romanske byggeri. Som påvist af Poul Rasmussen (*Herreklostrenes Jordegods*, s. 55f og 64) erhvervede Øm kloster omfattende jordegods i 1248 fra en hr. Jens Judas; kirken har været en stormandskirke.

Tolstrup kirkes kor og skib er ved dendrokronologisk datering af et par vinduesrammer at sætte til 1160'erne, mens de sidste tre kirker formodes at være bygget o. 1200. Kattrup og Vedstet er udstyret med apsis, men den første er så voldsomt omdannet i det 19. århundrede, at kor og apsis er helt nybygget. Af inventar lægger man mærke til de firkantede døbefonte i Ørridslev og Tolstrup, mest særegen den i Tolstrup, en kvadratisk kube, terning, formentlig engelsk inspireret.

I hefte 48 fås også besked om det lidt, der er fundet af Ring klosterkirke.

Erik Ulsig

Hanne Raabymagle og Claus M. Smidt (red.): *Klassicisme i København. Arkitekturen på C.F. Hansens tid*. (Gyldendal, 1998). 220 s., 198 kr.

Den klassicistiske arkitektur og interiørkunst i hovedstaden fra 1770 til 1850 er emnet i denne bog, der er udgivet i anledning af den tredje guldalderfestival i København. Ikke færre end 20 fonde og institutioner har støttet det smukke bogværk, der hæver sig højt ved fotografen Jens Lindhes fortræffelige billeder. Det

særlige ved den nyklassicistiske arkitektur i København er, at den er så rigt repræsenteret i byen inden for de gamle volde, og at den har overlevet senere tiders hårdhændede saneringer. Jens Lindhe har så at sige bevæget sig rundt og fotograferet historien – og det har han gjort aldeles glimrende. Sammen med de mange ældre illustrationer – tegninger, kort, akvareller m.v. – er bogen afgjort en fryd for øjet.

Bogens syv kapitler er primært skrevet af kunsthistorikere. De fokuserer på hovedtrækkene i den arkitektoniske udvikling i København fra Jardin og Harsdorff over C.F. Hansen til Hetsch og Bindsbøll. Forfatterne pointerer blandt andet, at Christiansborgs brand i 1794, Københavns brand året efter og bombardementet i 1807 medførte, at der var mulighed for og rum til at omskabe bybilledet i nyklassicistisk stil. Et usædvanligt dygtigt korps af veluddannede bygmestre bliver berettiget fremhævet som helt afgørende for den kunstneriske høje kvalitet. Nyklassicismen bygger på antikkens stilarter. Kendetegnene er symmetri, stregthed, enkelhed, proportioner og harmoni, et »program«, som de mange små håndværksmestre blev inspireret af f.eks. gennem Harsdorffs bygninger ved Kongens Nytorv.

Kapitlerne er fine introduktioner til klassicismens arkitektur og boligstil i København samt gode og fornuftige ledsagetekster til illustrationerne. Der er også friske overraskelser til faghistorikerne. Claus M. Smidt spørger om Danmark, der i 1794 i tømmerstrejken havde haft en forsmag på den franske revolution, ikke netop undgik en revolution som følge af byggeboommet fra 1794/95. »Den der tjener penge har ikke tid til at revolutionere!« (s. 43). Ellers skorter det lidt på sammenhæng mellem arkitektur og samfund. Forfatterne viser glimrende, hvordan byggerierne lykkedes ved besparelser, materialelegenbrug,